

bits lectors). A un nivell més general, proporciona una bona bateria d'idees per afrontar a l'aula els problemes de continuïtat referencial dels textos dels aprenents l'article de Catherine Schneidecker «Besoins didàctiques en matière de cohésion textuelle: les problèmes de continuité référentielle» (*Pratiques*, 85, 1995).

Algunes qüestions molt menors per acabar: els diagrames de barres que hi ha als capítols inicial i final són lletjos i alguns costen d'interpretar, encara que això deu ser imputable a les cases editores i no a l'autor (perquè a la tesi són bonics i diàfans); a l'índex les línies del capítol 3 que comencen amb 3.5.1 i 3.9 haurien d'estar entrades; a la p. 151 «en (79)» ha de ser «en (78)», i a la p. 207 «en la taula (22)» ha de ser «en la taula (23)»; a la p. 224 falta, segons el *DCVB*, l'accent a «pedrer» (verb), a la p. 260 «cani» ha de ser «canvi», a la p. 270 falten tant el número de la revista *Paradigmi* on està publicat l'article de Cuenca i Ribera (2009) que es referencia (és el número 27) com les pàgines (101-117), i a la p. 256 llegim «Els problemes (...) són molt problemàtics».

En definitiva, *La cohesió lèxica en seqüències narratives* és un llibre valent i important en l'àmbit de la lingüística textual en general i de la lingüística de corpus en particular, i que té la poderosa virtut de fer-nos interessar més encara pel tema que explora, cantellut però (o hauríem de dir *?*) apassionant.

Josep BESA CAMPRUBÍ
Universitat de Barcelona

SEGURA, Luísa / VITORINO, Gabriela (2010): *Atlas Linguístico-Etnográfico dos Açores. Vol. II. A vinha e o vinho. Os trabalhos do linho e da lâ*. Lisboa: Centro de Linguística da Universidade de Lisboa; Imprensa Nacional - Casa da Moeda. 295 p.

Donem la benvinguda a aquest segon volum de l'*Atlas Linguístico-Etnográfico dos Açores*, el primer volum del qual ja vam ressenyar a *Estudis Romànics* (29, 2007, p. 391-393) i on resumíem els trets bàsics de la seva metodologia.

Comprèn disset localitats repartides en les nou illes de l'arxipèlag (Corvo, Flores, Faial, Pico, São Jorge, Graciosa, Terceira, São Miguel, Santa Maria). Els 124 mapes presenten les respostes al Qüestionari amb transcripció fonètica, però també, a la contrapàgina, en forma de lemes adaptats a l'ortografia portuguesa (per ex., els diversos resultats fonètics, morfològics i lexicals de *grainha* 'pinyol del raïm' són representats per *bagulho*, *bagaçó*, *pevide*, *pevides* (pl.), *pevida*, *pevidas* (pl.) i *grainha*, la qual cosa facilita la formació d'un índex de totes les formes lematitzades. Els enunciats, que, a més de portar el número correlatiu corresponent, duen una referència numèrica a l'*Atlas Linguístico-Etnográfico de Portugal & da Galiza* (en projecte), són objecte d'una definició sintètica (per ex., *agraço* «bagsos que não amadurecem») i il·lustrats amb 51 dibuixos de certs referents, alguns dels qual han estat extrets de museus de cultura material. Els comentaris aclareixen infinitat de detalls (llocs on no es fa vi, o no es cultiva, llocs on no es conrea el lli; costum arcaic de trepitjar el raïm amb els peus, i recent de fer-ho amb les mans; resposta no adequada al temps verbal de l'enunciat (per ex., participi passat d'*ensarilhar* a la loc. 11, i imperfet d'indicatiu (pers. 3) a les loc. 5 i 13; fins explicacions etimològiques, com en el cas de *esprim* 'circell, fil' («< ingl. *spring* 'mola', por semelhança entre a hélice das gavinhas e uma mola», mapa 154; etc.). Sota la llegenda es troba la traducció de cada enunciat al castellà, al francès i a l'italià (en una propera edició potser s'hauria de corregir el color massa difuminat de la lletra dels mots traduïts). Pel que fa a la tècnica de l'enquesta, recordem que, davant un qüestionari summament especialitzat, els investigadors van haver de recórrer a voltes a localitats veïnes on el conreu i explotació de la vinya i del lli eren habituals.

Els estudiosos de la lingüística romànica hi trobaran fenòmens fonètics d'un gran interès, com diftongacions del tipus *buago* < *bago* 'gra de raïm', *caicho* i *cuacho*, de *cacho* 'raïm'; l'alternança del diftong *ou/oi* (*dobadoura/dobadoira* 'debanadora'); la presència de la varietat de raïm *aramon* (i variants), mot d'origen deonomàstic procedent d'Occitània (< *Aramon*), compartit amb el castellà, el navarrès, l'arago-

nès i el francès;¹ o la profusió onomasiològica de sinònims de ‘borratxera’ (*bebedeira, trombose, cadela, gata, cabra, bezerra, raposa, cabeleira, rijoa, carreto, trementina, mamona, tola, rapioca, barco de chicharro, vega, rucega*).

Els catalanistes hi descobriren paral·lelismes entre el portuguès de les Açores (o simplement el portuguès) i el català, com la antihiàtica de *puga < pua* (per a empeltar); la coincidència de l’ús adjectival de *mosto a vinho mosto* igual al català antic *vi most*; el mateix tractament del segment final del llat. VENDIMIA en port. *vendema* i cat. *verema* (< *venema*), enfront del cast. *vendimia*; la presència del port. *dorna* ‘tipus de recipient’ com a congènere del ross. *dorna*, d’influència occitana;² un *funil* semblant al cat. *fonell* ‘fons o tap de bóta’; un *transfegar* parent del cat. *trafegar* (el vi); un *bago* ‘gra de raïm’ de la mateixa família de *bagó* o la semblança de *tosquiar* (gall. *tosquear*) amb el cat. *tosquiar* ‘tondre’.

L’obra va acompanyada de l’alfabet fonètic utilitzat, d’abreviatures i convencions, i uns índexs de dibuixos i de formes lèxiques lematitzades amb la correspondència del número de la pregunta amb els mapes i els comentaris, que fan còmoda la consulta dels mots recollits.

Les autores, Luísa Segura i Gabriela Vitorino, del Centro de Linguística da Universidade de Lisboa, posseeixen una rica experiència en altres empreses geolingüístiques, alguna d’àmbit internacional, com l’*Atlas linguistique Roman (ALiR)*, dirigit per Michel Contini, amb seu a Grenoble, un treball col·lectiu ambiciós del qual ja s’han publicat diversos volums. El resultat del seu treball no pot ser més brillant: una obra que respon als principis metodològics de la geolingüística més exigent, ben presentada, d’exposició clara i voluntat exhaustiva, de format manejable, que resultarà de gran utilitat per a la dialectologia i la història de la llengua portuguesa i gallega, però també per a la lingüística romànica. *Parabéns!*

Joan VENY
Institut d’Estudis Catalans
Universitat de Barcelona

SIMBOR, Vicent (2012): *Joan Fuster: el projecte de normalització del circuit literari*. València: PUV-Càtedra Joan Fuster, 311 p.

El primer que cal fer en ressenyar aquest llibre és remarcar el seu context editorial: la col·lecció de la Càtedra Joan Fuster de la Universitat de València, que ha trobat en les PUV el marc idoni per a presentar uns volums pulcrament editats, dissenyats amb gust —malgrat l’estretor dels marges, si més no en aquest cas—, i eficaçment distribuïts, la qual cosa dóna als treballs apareguts una presència i circulació que la major part de les publicacions d’aquesta mena no assoleixen. No hi ha volum que no tingui un gran interès, parcial o general, pel que fa als estudis sobre l’obra fusteriana, i tots cal considerar-los, fins avui, de referència imprescindible en els seus respectius àmbits.

El llibre de Vicent Simbor, com el seu títol indica, intenta acostar-se a Joan Fuster en tant que impulsor de múltiples aspectes del que l’autor anomena «circuit literari». D’aquesta manera, s’entén que la trajectòria de Fuster constitueix una pedra fonamental del «projecte de normalització» d’aquest circuit, i que l’activitat d’incitador d’editorials i revistes, la tertúlia a Sueca com a acadèmia o universitat paral·lela, i la realització de diversos llibres i estudis sobre literatura catalana contemporània, sobretot publicats als anys seixanta i setanta, traçarien un eix fusterià en aquest projecte normalitzador, que la sintaxi del títol identifica plenament amb la seva obra. La idea inicial resulta interessant, però val a dir que el plantejament no acaba de quedar clar, atès que en cap moment no es defineix què entén l’autor per «circuit literari», que de vegades es presenta com a sotmès a «normalització», d’altres vegades en «reconstrucció», i gairebé sempre amb una al·lusió sense matisos, com un marc de referència sobreentès. L’únic

1. FAVÀ, Xavier (2001): *Diccionari dels noms de ceps i raïms. L’ampelonímia catalana*. Barcelona: Institut d’Estudis Catalans, p. 40-43. [Biblioteca de Dialectologia i Sociolingüística/ VIII]

2. VENY, Joan (2006): *Contacte i contrast de llengües i dialectes*. València: Universitat de València, p. 176-177.